

Jedenaste sprawozdanie

Dyrekcji

c. k. wyższej szkoły realnej

we Lwowie

za rok szkolny 1884.

WE LWOWIE.

NAKŁADEM FUNDUSZU SZKOLNEGO.

Z Drukarni KORNELA PILERA.

1884.

For 1935
Apr 14 1935

Dwie rozprawy z zakresu chemii rozbiorowej

przez
prof. GRAMSKIEGO.

I.

Namuł (sedymen) w jaskini Baradla koło Aggtelek na Węgrzech.

Wnętrze jaskini Baradla koło Aggtelek, w komitacie Gömör na Węgrzech położonej, której sam wechód główny ma 3060 sążni długości, pokryte jest częstokroć drobnoziarnistym, zbitym osadem (sedymen) grubości kilkunastu cali.

Szczególnie obficie i w stanie znacznego zgęszczenia znajduje się sedymen na wyższych krańcach skał, częstokroć malowniczo porozrzucanych, bądź to w łożysku potoku, Styx zwanego, bądź też okalających tenże potok, ciągnący się wzdłuż jaskini Baradla. — Wysokość, do której namuł sięga, dochodzi często dwunastu do trzynastu stóp, a jest on widocznie sedymenem pozostałym po wezbraniu potoku Styx, albowiem zwykle woda potoku tego jest zupełnie przezroczysta.

Podczas wycieczek geologów c. k. zakładu geologicznego we Wiedniu, znaleziono zęby i szczęki niedzwiedzia jaskiniowego w części jaskini, zwanej „rajem“, która to część odznacza się szczególnie pięknie uformowanymi stalaktytami — powleczonymi całkowicie grubą warstwą tegoż sedymentu potoku Styx.

Barwa namułu (sedymentu) świeżo wydobytego jest ciemno-brunatna, zaś sedymentu osuszonego zbliża się do barwy drzewno-brunatnej.

Sedyment (namuł) daje się ręką rozetrzeć na bardzo mialki proszek, okazujący w świetle słonecznym wielką ilość cząstek lśniących.

Podania ludu okolicznego twierdzą, że dawniej wyplukiwano w jaskini „raj“ złoto po wezbraniu rzeki Styx; według innych podań ma mieć namuł ten cenne własności lecznicze, mianowicie przeciw chorobom reumatycznym.

W sierpniu roku 1874, przy sposobności wycieczki podjętej przez kilku uczonych z Wiednia celem zwiedzenia i zbadania jaskini Baradla, przesłano obok innych okazów większą ilość w mowie będącego sedymentu c. k. zakładowi geologicznemu we Wiedniu (a to mianowicie z części jaskini, położonej prawie tysiąc sążni od głównego wschodu), a tenże c. k. zakład geologiczny polecił mi uskuteczyć rozbiór chemiczny tak w kierunku jakości, jakoteż w kierunku ilości części składowych.

Rozbiór jakościowy namułu wykazał następujący wynik, a mianowicie:

a) część rozpuszczalna w rozcieńczonym kwasie solnym zawiera w sobie następujące *tlenki metaliczne*:

Tlennik żelaza $Fe_2 O_3$
 tlennik manganu $Mn_2 O_3$
 tlenek glinu $Al_2 O_3$
 tlenek magnezyi MgO
 tlenek wapnia $Ca O$
 tlenek potasu $K_2 O$
 tlenek sodu $Na_2 O$

tudzież następujące *kwasy*:

Kwas fosforowy $H_3 PO_4$
 w małej ilości kwas krzemowy $H_4 SiO_4$
 dwutlenek węgla CO_2

kwas organiczny bliżej niezbadany, tak zwany kwas ulminowy, i ślady kwasu siarkowego $H_2 SO_4$

b) w części sedymentu, w kwasie solnym nierozpuszczalnej, znaleziono jako *tlenki metaliczne*:

Tlennik żelaza $Fe_2 O_3$
 tlenek glinu $Al_2 O_3$
 tlenek magnezyi MgO
 tlenek wapnia CaO
 tlenek potasu K_2O

jako kwasy:

Kwas siarkowy $H_2 SO_4$
 i kwas krzemowy $H_4 SiO_4$

część tę b), jako w kwasie solnym nierozpuszczalną, roztworzono mieszaniną, składającą się z wodnika sodowego i czystego węglanu sodowego.

Okoliczność ta, że kwas siarkowy znajduje się w przeważnej ilości w części, w kwasie solnym nierozpuszczalnej, zdaje się być nieprawdopodobną, niemniej przeto stwierdziłem przy ponownej analizie (dla kontroli), że rzeczywiście ilość kwasu siarkowego w części namotu, w kwasach rozpuszczalnej, jest tylko śladem w porównaniu z równą ilością tej części sedymentu, jaką roztwarzałem węglanem sodu.

Nie mając zamiaru opisywać szczegółowo przebiegu rozbioru jakościowego i ilościowego, ograniczę się na zestawieniu rezultatów na dalszem miejscu; gdy jednakże zachodzi tu wypadek, że mangan i żelazo zawarte są obok kwasu fosforowego, który to pod względem ścisłości rezultatów nastrocza pewne trudności — przeto uważam za rzecz stosowną, a i dla fachowych może zajmującą, podać w krótkości metodę, jaką zastosowałem celem oznaczenia ilości manganu i żelaza. Gdy do roztworu soli żelaza i soli manganu, ile możności obojętnego, dodaje się nieco w nadmiarze obojętnego szczawianu potasu, natenczas pozostaje szczawian manganu, obok szczawianu żelaza; obydwie sole rozpuszczają się w nadmiarze szczawianu potasu, a mianowicie pierwsza jako szczawian manganu-potasowy, druga jako zielony szczawian żelazowo-potasowy; za późniejszym dodaniem stężonego kwasu octowego, rozkłada się tylko szczawian manganu-potasowy, wydzielając nierozpuszczalny szczawian manganu, podczas gdy roztwór zielonego szczawianu żelazowo-potasowego nie

rozkłada się. Ażeby więc oddzielić żelazo od manganu, zamieniono roztwory pierwotne tych metali na szczawiany i zastosowano powyższe zachowanie ich względem kwasu octowego.

Zauważać muszę, że dla ścisłości rezultatu obojętny szczawian potasu nie może być zastąpiony kwasem szczawiovym, w takim razie bowiem utworzyłyby się kwaśne szczawiany żelaza i manganu, które przy późniejszym działaniu kwasu octowego tylko częściowo mogłyby się rozłożyć.

Nadto będzie nie od rzeczy podnieść, że i ta metoda nie zaleca się wielką ścisłością rezultatów w tym wypadku, gdy sól żelaza przeważa znacznie nad ilością soli manganu i gdy równocześnie znajdują się chlorki potasowców, które to ostatecznie sole dla swej małej ilości nie mogły działać w obecnym wypadku niekorzystnie na wynik rozbioru ilościowego.

Gdy więc zestawimy otrzymane ilości bez względu na stosunkową ilość składników namułu, w kwasie solnym rozpuszczalnych, i składników nierozpuszczalnych, wtedy wyniknie z rozbioru ilościowego następujący skład procentowy, a mianowicie:

Tlennika żelaza $Fe_2 O_3$	3·596
tlennika manganu $Mn_2 O_3$	1·107
tlenku glinu $Al_2 O_3$	11·799
tlendku wapnia CaO	1·437
tlenku magnezyi MgO	0·339
tlenku potasu $K_2 O$	1·191
tlenku sodu $Na_2 O$	0·082
bezwodnik kwasu krzemowego SiO_2	75·032
bezwodnika a kwasu węglowego CO_2	0·873
kwasu siarkowego $H_2 SO_4$	0·279
kwasu fosforowego $H_3 PO_4$	0·098
ciał organicznych	165
wody hygroscopicznej	2·201
	Razem	<hr/> 99·684

Z rozbioru tego wynika, że namuł z jaskini Baradla składa się przeważnie z krzemionki i z tlenku glinu — w całości 86·83 części w 100 częściach — i jest przeto krzemianym glinu z nadmiarem krzemionki.

Gdy zaś w jaskini Baradla znajduje się także guano ptasie, które w wielkich ilościach stamtąd wysyłane bywa jako nawóz, przeto namuł z uwagi na dalsze swoje części składowe, miano-

wicie z uwagi na zawartość kwasu fosforowego i tlenku potasu, może być skutecznie zużytkowany jako domieszka do guana ptasiego dla polepszenia jakości tegoż.

II.

Pokłady siarczku-arsenu i siarczku-antymonu na powierzchni ziemi u granicy mołdawsko-bukowińskiej.

W roku 1875 spowodowany byłem zatrzymać się kilka dni w hutach żelaznych w wschodnio-południowej części Bukowiny w miejscowości Jakobeney. Okoliczność ta nastęrczyła mi sposobność zwidzenia źródeł wody szczawiowej w Dornie, miejscowości uroczu położonej nad rzeką Dorną, a oddalonej od Jakobeney o milę drogi w kierunku wschodnio-południowym, jako też zwidzenia źródeł w Szarej-Dornie, miejscowości leżącej już na terytorium Mołdawii, które to źródła, jakkolwiek mało znane nawet i w tamtejszej okolicy, odznaczają się nader przyjemnym i orzeźwiającym smakiem. Z tego względu powziąłem zamiar rozebrać chemicznie wody tych źródeł i podaję poniżej w krótkości rezultat rozbioru, czyniąc w tem miejscu uwagę, że woda źródeł szczawiowych w Szarej-Dornie mogłaby tak pod względem wytworności smaku, jak również pod względem skuteczności działania, podobnie jak woda Szczawnicka, Selterska, Güsshubelska i t. p. zajmować miejsce pierwszorzędne w szerszych kołach, gdyby nie ta okoliczność niesprzyjająca, że Szara Dorna nie posiada dotąd ułatwionej komunikacyi z zachodem.

Mniej więcej mila drogi poniżej miejsca łączenia się rzek Bystrzycy i Dorny, które to rzeki złączywszy się dzielą pod nazwą Bystrzyca terytorium austriacko-bukowińskie od mołdawskiego, a zaledwie pół mili od uroczej doliny rzeki Bystrzycy, już na terytorium mołdawskim, napotyka się na trzy znaczniejsze pagórki, mające kształt wybitny stożków o podstawach krągłych. Z tych trzech stożków środkowy przewyższa swą więknością obydwie skrajne. Wszystkie trzy stożki są prawie zupełnie nie porośłe i składają się z cienkich warstw szarego łupku glinowego, zmieszanego z siarczkiem arsenu i ze siarczkiem antymonu.

Po obfitszym deszczu zauważać można już w oddaleniu kilkuset sążni od wspomnianych stożków właściwy słodkawy zapach siarki.

Zważywszy, że obwód największego z trzech stożków wynosi 125 sążni, a więc promień około 20 sążni, gdy dalej kąt nachylenia jest 25° , oblicza się wysokość stożka w przybliżeniu na 6·10 sążni, a masa siarczku antymonu i siarczku arsenu oraz łupku, zawarta w największym stożku, wynosi do 2560 sążni sześciennych.

Jakkolwiek rozmiary te tylko w przybliżeniu zgadzają się z rzeczywistością, niemniej przeto ilość rudy siarczku arsenu i siarczku antymonu, znajdująca się w trzech stożkach nad powierzchnią ziemi, sięga powyżej stutysięcy centnarów.

Co do ilości siarki w siarczku arsenu jakoteż w siarczku antymonu, wynika z rozbioru chemicznego, że minerał w mowie będący jest zmienną mieszaniną trój-i pięcio-siarczku antymonu z trój-i z pięcio-siarczkiem arsenu.

Trudności, jakie zachodzą pod względem ścisłości rezultatu rozbioru przy oznaczeniu ilości antymonu i arsenu, powodują mnie opisać w krótkości przebieg analizy ilościowej.

W tym celu roztworzono minerał kwasem azotowym cięż. gat. 1·35 i chloranem potasu.

Dla zupełnego utlenienia siarki, względnie otrzymania kwasu siarkowego z tejże, nagrzewano ważoną ilość minerału w parownicze, nakrytej lejkiem, w kąpeli wodnej i dodawano od czasu do czasu chloranu potasowego w małych ilościach. Po ukończeniu utleniania siarki i po zachłodzeniu otrzymanego roztworu, dodano kwasu solnego i ewaporowano otrzymany roztwór do suchości, również w kąpeli wodnej.

Pozostałość rozpuszczono w wodzie, a po odsączeniu kwasu krzemowego, oznaczono ilość kwasu siarkowego przez strącenie chlorkiem baru.

Nadmiar użytego chlorku baru wydalono za pomocą rozcieńzonego kwasu siarkowego.

Dla oznaczenia arsenu i antymonu, przeprowadzano do roztworu, zakwaszonego kwasem solnym, przez dłuższy czas prąd gazu siarkowodowego i oplukiwano kilka razy otrzymane siarczki arsenu i antymonu wodą siarkowodową. Tak otrzymane siarczki arsenu i antymonu oplukiwano na sączku siarczkiem sodu (Natrium-sulfid), podczas której operacyi zauważyłem, że cała ilość otrzymanych siarczków (arsenu i antymonu) rozpuściła się zupełnie w tym odczynniku, co oraz stwierdza nieobecność wszelkich innych metaloidów lub metali w rzeczonyj rudzie, mogących się

strącić gazem siarkowodowym z roztworu zakwaszonego kwasem solnym.

W siarczku sodu rozpuszczone siarczki arsenu i antymonu, wydzieliłem ponownie jako siarczki przez działanie rozcieńczonym kwasem siarkowym aż do wydatnio kwaśnej reakcyi, starając się o zupełne odprowadzenie gazu siarkowodowego przez dłuższe nagrzewanie tych siarczków w kąpeli wodnej.

Dla ostatecznego oddzielenia siarczku arsenu od siarczku antymonu, rozpuściłem je we wodzie królewskiej (3 objętości kwasu solnego i 1 objętość kwasu azotowego), a po odparowaniu nadmiaru kwasu dodałem tyle kwasu winowego, że po późniejszym nadmiernem nasyceniu amoniakiem nie tworzył się osad. Z tego roztworu strąciłem arsen za pomocą chlorku magnezyi, jako arsenian magnezo-ammonowy ($\text{NH}_4 \text{Mg As O}_4$), a z ilości tegoż obliczono ilość arsenu.

W pozostałym roztworze znajdowała się cała ilość antymonu, którą wydobylem, rozkładając otrzymany winian antymonu kwasem solnym i naprowadzając gaz siarkowodowy do otrzymanego roztworu. Przy tej ostatniej operacyi otrzymałem trójsiarczek antymonu ($\text{Sb}_2 \text{S}_3$) zanieczyszczony siarką, którą wydzieliłem całkowicie przez nagrzewanie w strumieniu suchego dwutlenku węgla.

Po obliczeniu ilości odnośnych pierwiastków z otrzymanych ilości:

siarkanu baru BaSO_4
arsenianu-magnezo-ammonowego ($\text{NH}_4 \text{Mg AsO}_4$)
i trójsiarczku antymonu $\text{Sb}_2 \text{S}_3$

okazał się następujący skład odsetkowy rozbieranego minerału, a mianowicie:

arsenu As	32·13
antymonu Sb_2	26·21
siarki S	41·37
		<hr/>
Razem	.	99·71

Z ilości odsetkowych pojedynczych pierwiastków, w skład minerału wchodzących, podzielnych przez odnośne ciężary atomowe (dla arsenu 75, dla antymonu 122, dla siarkę 32), oblicza się prawdopodobny skład minerału, dającego się ująć w wzór: $2 (\text{As}_2 \text{S}_3) + \text{Sb}_2 \text{S}_4$.

Tuż w pobliżu stożków, zawierających obficie minerał siarczek-arsenu i siarczek-antymonu, znajdują się źródła, których woda obfituje w dwutlenek węgla, wydobywający się nieustannie z wody.

Ilość wydobywającego się dwutlenka węgla, oznaczona w jednym z kilku źródeł — (z uwagi na trudności, jakie się nastrecały, tylko w przybliżeniu) — wynosi 3560 stóp sześcienn. w 24 godzinach, czyli w ciągu roku jednego 1·3 miliona stóp sześciennych.

Niezwykłe przyjemny i orzeźwiający smak tej wody spowodował mię, przeprowadzić rozbiór chemiczny tejże co do składników, znajdujących się w przeważnej ilości, celem porównania rezultatu z rezultatem rozbioru w szerszych kołach znanych wód szczawiovych.

Temperatura tej wody, mierzona u źródła, wynosi 10. Cel.

Ciężar gatunkowy = 1·00 29

W skład wody przeważnie wchodzące sole i gazy są:

Węglan sodu $\text{Na}_2 \text{CO}_3$
 „ wapienia CaCO_3
 „ magnezyi MgCO_3
 Sól kuchenna NaCl
 Wolny dwutlenek węgla CO_2

W 1 litrze = 1002 gr. wody tej, składniki wyż wymienione znajdują się następujących ilościach, a mianowicie:

Węglanu sodu	0·885
„ wapienia	0·274
„ magnezyi	2·241
Soli kuchennej	2·241
Wolnego dwutlenku węgla	2·321
Razem w 1000 częściach	<u>5·913</u>

Z uwagi na stosunkowo wielką zawartość wolnego dwutlenku węgla i na zawartość węglanu sodu, wodę tę zaliczyć można do tak zwanych wód szczawiuwo-alkalicznych. Gdy nadto rozbiór wody co do ostatecznego rezultatu zbliża się bardzo do rezultatu rozbioru słynnej wody Selterskiej (dokonanego przez

R. Frezeniusza), zestawiam celem porównania ilości składników w 1000 częściach wody Selterskiej i 1000 częściach wody z Szarej-Dorny na Mołdawii:

	Woda Selterska	Woda z Szarej-Dorny
Temperatura w 25° Cel.	9—12° Cel.	10° Cel.
Ciężar gatunkowy	1.003	1.0029
Ilość soli w 1000 części wody:)		
Węglanu sodu	0·873	0·885
„ wapnia	0·308	0·274
„ magnezyi	0·202	0·192
Soli kuchennej	2·334	2·241
Dwutlenku węgla	2·235	2·311
Razem	6·052	5·013

W końcu muszę uczynić jeszcze tę uwagę, że woda szcziawowo-alkaliczna Szarej Dorny prawdopodobnie i w działaniu higieniczném w niczem ustępować nie będzie wodzie Selterskiej.

We Lwowie w czerwcu 1884.

Statystyka zakładu.

I.

Skład grona nauczycielskiego.

W ciągu roku szkolnego 1883/4.

1. **Rodecki** Czesław, Dr. filozofii, dyrektor c. k. wyższej szkoły realnej, tudzież miejskiej szkoły handlowej i przemysłowej, zastępca przewodniczącego Rady szkolnej okręgowej.
2. **Zawadil** Wacław, profesor VIII. rangi, zawiadowca gabinetu historii naturalnej, uczył historii naturalnej w klasach: II, V, VI, VII i języka niemieckiego w klasie III. Razem godzin 16.
3. **Rosenbusch** Ferdynand, profesor, uczył rysunków odręcznych w klasach: II, III, IV, i kaligrafii w Ia, Ib, II i III klasie. Razem godzin 20.
4. **Benoni** Karol, Dr. filozofii, profesor, uczył geografii w klasach: V. VI i VII, historii w II, III, IV, V, VI i VII. Razem godzin 17.
5. **Pohorecki** Franciszek, profesor, uczył języka polskiego w klasie V, języka niemieckiego w klasach: V. VI i VII. Razem godzin 16.
6. **Soleski** Józef, profesor, zawiadowca gabinetu fizykalnego, uczył fizyki w klasach: IV, VI i VII., matematyki w klasie VI. Razem godzin 16.
7. **Gramski** Marcei, profesor, zawiadowca gabinetu chemicznego, chemik sądowy i korespondent c. k. Towarzystwa geologicznego w Wiedniu, uczył chemii w klasach: IV, V, VI i VII, historii naturalnej w klasie Ia i Ib. Razem godzin 17.
8. **Daszyński** Władysław, profesor, zawiadowca gabinetu geometrycznego, uczył geometrii i rysunków geometrycznych w klasach: III, V, VII, i matematyki w klasie Ia, III, VI. Razem godzin 20.
9. **Starkel** Romuald, profesor, zawiadowca biblioteki szkolnej, uczył języka niemieckiego w klasie II. i IV, języka polskiego w klasie VI i geografii w kl. III. Razem godzin 16.

10. **Waligórski** Franciszek, profesor, uczył języka polskiego w klasach: Ia, IV i VII, języka niemieckiego w Ia. Razem godzin 16.
11. **Fedorowicz** Teofil profesor, zawiadowca biblioteki uczniów, uczył geometrii i rysunków geometrycznych w klasach II, IV i VI, języka niemieckiego w klasie Ib, matematyki w klasie: II. Razem godzin 19.
12. **Hoszowski** Celestyn, profesor, zawiadowca gabinetu rysunkowego, uczył rysunków odręcznych w klasach: V, VI i VII, geometrii i rysunków geom. w Ia. i Ib. Razem godzin 20.
13. **Zbierzchowski** Władysław, profesor, uczył matematyki w klasach: V. i VII, geografii w Ia. i IV, fizyki III. Razem godzin 18.
14. Ks. **Laskowski** Józef, Dr. teologii, uczył religii obrz. łac. we wszystkich klasach. Razem godzin 14.
15. **Gedroyć** Antoni, egzaminowany zastępca nauczyciela, uczył matematyki w klasie Ib, języka polskiego w klasie II. i III, i geografii w Ib. Razem godzin 19.
16. Ks. **Bobrowicz** Łucyan, zastępca katechety gr. kat., uczył religii obrz. gr. w klasach: I, III, VI i VII. Razem godzin 6.
17. **Wolf** Michał, uczył religii izraelskiej we wszystkich klasach. Razem godzin 6.

A s y s t e n c i :

1. **Bruchnański** Kazimierz, do fizyki, egz. z M. F.
2. **Janelli** Franciszek, do rysunków odręcznych, egz. z Gw. m.
3. **Stefanowicz** Antoni, do rysunków odręcznych, egz. z R. gw.
4. **Marcinkiewicz** Roman, do rysunków geometrycznych.

A p l i k a n t :

Mandel Salomon, egz. z M. F.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych.

- Dr. Benoni** Karol, uczył historii kraju rodzinnego.
Bobrowicz Łucyan, uczył języka ruskiego.
Gedroyć Antoni, uczył języka francuskiego.
Poliński Józef, uczył stenografii.
Szatkowski Paweł, uczył śpiewu.
Gramski Marceli, uczył chemii analitycznej.
Hoszowski Celestyn, uczył modelowania.
Janelli Franciszek, uczył gimnastyki.

II.

ROZKŁAD NAUK.

I. K l a s a.

Gospodarz w klasie Ia: profesor *Waligórski Franciszek*.

„ „ Ib: „ *Fedorowicz Teofil*.

Religia. 2 godziny tygodniowo. Zasady katolickiej wiary i obyczajów.

Język polski. 4 godziny tygodniowo. Nauka o częściach mowy wogóle. Odmiana imion i czasowników. Nauka o zdaniu gołym i rozwiniętym; z głosowni najniezbędniejsze zasady przy sposobności nauki o deklinacji i konjugacji. Płynne czytanie ustępów z wypisów polskich tom I, z objaśnieniem gramatycznym i rzeczowym, poprawne opowiadanie, a wreszcie wygłaszanie z pamięci ustępów prozaicznych i poetycznych. Co tydzień jedno zadanie.

Język niemiecki. 6 godzin tygodniowo. Słaba i mocna odmiana rzeczowników, jakoteż odmiana przymiotników, zaimków i liczebników. Odmiana czasowników słabych, tudzież ważniejszych czasowników mocnych, praktycznie przy tłumaczeniu przykładów z języka niemieckiego na polski i odwrotnie z Wypisów Rebena. Rząd przyimków przy nadarzonej sposobności. Reprodukcyja w języku niemieckim łatwiejszych zdań z Wypisów stosownie zmienianych. Co tydzień zadanie szkolne.

Geografia. 3 godziny tygodniowo. Pojęcia wstępne z geografii fizycznej i matematycznej, oro- i hydrografia wszystkich części świata, oraz krótki przegląd polityczny, według książki Tatomira i Benoniego.

Arytmetyka. 4 godziny tygodniowo. Cztery działania z liczbami całkowitymi i dziesiętnymi, mianowanymi i niemianowanymi; ułatwienia w rachunkach i sposoby skrócone; podzielność liczb, najmniejsza wspólna wielokrotność i największa wspólna miara; ułamki pospolite. Liczby wielomienne. Według książki Bączalskiego. Co 14 dni zadanie szkolne.

Historya naturalna. 3 godziny tygodniowo. Zoologia podług książki prof. Nowickiego, wydanie ilustrowane. A mianowicie w pierwszym kursie ze zwierząt kręgowych: ssaki i ptaki, w drugim kursie zwierzęta kręgowce, oraz dział zwierząt bezkręgowych.

Geometrya i rysunki geom. 4 godziny tygodniowo. Nauka o punktach, liniach, kątach, trójkątach, czworobokach i wielokątach; względności zachodzące między liniami prostymi; mierzenie, dodawanie i odciąganie linii prostych i kątów. Rysowanie ilości przestrzennych z uwzględnieniem ich wielkości i położenia, z wolnej ręki; następnie rysowanie z modeli drutowych i gipsowych na podstawie głównych zasad perspektywy. Rysunek linii krzywych i ornamentów, które na podstawie konstrukcyjnej łatwo wykonać się dają.

Kaligrafia. 2 godziny tygodniowo. Pismo według wzorów Greinera, po polsku i po niemiecku.

II. K l a s a.

Gospodarz: profesor *Starkel Romuald*.

Religia. 2 godziny tygodniowo. Historia starego testamentu z uwzględnieniem chronologii i geografii biblijnej.

Język polski. 3 godziny tygodniowo. Powtórzenie i uzupełnienie nauki o formach i o zdaniu rozwiniętym, szczegółowo nauka o składni zgody i składni rządu, na podstawie gramatyki Dra Małeckiego. Czytanie, opowiadanie, analiza gramatyczna, deklamacja z Wypisów tom II. Trzy wypracowania piśmienne na miesiąc.

Język niemiecki. 6 godzin tygodniowo. Powtórzenie i uzupełnienie nauki o formach; czasy złożone w formie czynnej i biernej — używanie przyimka „zu“ przy wyrazie bezokolicznym i przedpierwotnika „ge“ w imiesłowie. Odmiana zaimka i liczebnika, o przyimkach i spójnikach w ogólności. Czytanie, tłumaczenie i analiza podług Wypisów Rebena. Co tygodnia ćwiczenie domowe i półgodzinne szkolne.

Geografia. 2 godziny tygodniowo. Szczegółowa geografia Azji, Afryki i krajów Europy południowej.

Historia. 1 godzina tygodniowo. Dzieje starożytne podług Weltera w tłumaczeniu polskim Zym. Sawczyńskiego tom I.

Matematyka. 3 godziny tygodniowo. Austriackie miary, wagi i monety, stosunki i proporcje; pojedyncza i złożona reguła trzech; praktyka włoska; rachunek procentu prostego; rachunek terminu; reguła spółki, łańcuchowa, przeciętna i mieszany — według książki Bączalskiego. Co 14 dni zadanie szkolne.

Historia naturalna. 3 godziny tygodniowo. W I. półroczu mineralogia według książki Kłeska. W II. półroczu botanika według książki Hückla.

Geometrya i rysunki geom. 4 godziny tygodniowo. Przedmiot z pierwszej klasy w krótkości powtórzony. Przystawanie i podobieństwo trójkątów z uwidocznieniem, polegającym na konstrukcyi takowych. Nauka o kole. Konstrukcja czworoboków.

Rysunek przy pomocy przyrządów geometrycznych obejmuje graficzne wykreślenie powyżej wymienionych przedmiotów na podstawie konstrukcji.

Rysunki odręczne. 4 godziny tygodniowo. Ćwiczenia w rysowaniu ornamentów płaskich podług szkoły elementarnej E. Herdlego, oraz nauka perspektywy podług szkoły J. Grandauera z użyciem odpowiednich przyrządów, i zastosowanie figur geometrycznych z odlewów gipsowych.

Kaligrafia. 2 godziny tygodniowo. Pismo według wzorów Greinera, po polsku i po niemiecku.

III. K l a s a.

Gospodarz: profesor *Daszyński Władysław*.

Religia. 2 godziny tygodniowo. Historia życia Chrystusa i historia apostołska z uwzględnieniem biblijnej geografii i chronologii.

Język polski. 3 godziny tygodniowo. Z gramatyki: ortografia, interpunkcja, części mowy nieodmienne; z etymologii rzeczy najważniejsze. Składnia zgody, nauka o zdaniu złożonem — podług gramatyki Antoniego Małeckiego. Czytanie, opowiadanie, rozbiór gramatyczny i deklamacja ustępów wierszem i prozą z III. tomu Wypisów polskich dla niższych klas gimnazyalnych. Co 10 dni zadanie domowe, co 14 szkolne.

Język niemiecki. 5 godzin tygodniowo. Z gramatyki: składnia zgody i część składni rzędu; powtórzenie nauki o formach. Lektura połączona z analizą na podstawie wypisów Hamerskiego dla III kl.; przerobionych ustępów niemieckich tak prozaicznych jako też poetycznych uczono się na pamięć. Ćwiczeń pisemnych było co miesiąc pięć, trzy domowe, dwa szkolne.

Geografia. 2 godziny tygodniowo. Szczegółowa geografia krajów Europy środkowej i północnej.

Historia. 2 godziny tygodniowo. Dzieje wieków średnich z szczególnem uwzględnieniem historii austriackiej i kraju rodzinnego, podług Weltera w tłumaczeniu Sawczyńskiego tom II.

Arytmetyka. 4 godziny tygodniowo. Powtórzono i uzupełniono przedmiot z klas poprzedzających; układ metryczny, tudzież co najważniejsze o miarach, wagach i monetach zagranicznych; przemiana tychże na krajowe i odwrotnie, nauka o wekslach miejscowych i zagranicznych, nauka o papierach publicznych; cztery działania liczbami algebraicznymi; podnoszenie liczb szczególnych do drugiej i trzeciej potęgi, tudzież wyciąganie drugiego i trzeciego pierwiastka — według książki Bączalskiego. Co 14 dni zadanie szkolne.

Fizyka. 3 godziny tygodniowo. Ogólne i szczególne własności ciał; o ciepłe, składaniu i rozkładaniu sił, o punkcie ciężkości, maszyny pojedyncze, równowaga ciał ciekłych i lotnych, podług książki Dr. Czesława Rodeckiego.

Geometria i rysunki geom. 3 godziny tygodniowo. Przystawanie i podobieństwo figur; rozmaite konstrukcje opierające się na przystawaniu i podobieństwie. Stereometria. Rysowano prócz powyższych konstrukcyj ornament geometryczny i nakładano farbami.

Rysunki odręczne. 4 godziny tygodniowo. Ornamenta i kontury głów ludzkich, zwierząt i części roślin.

Kaligrafia. 2 godziny tygodniowo. Pismo ozdobne.

IV. K l a s a .

Gospodarz: profesor *Gramski Marcell*.

Religia. 2 godziny tygodniowo. Objasnienie ważniejszych obrzędów kościoła Chrystusowego z uwzględnieniem ich powodów i czasu zaprowadzenia.

Język polski. 3 godziny tygodniowo. Składnia zgody, składnia rządu; nauka o zdaniu złożoném, o okresach i szyku wyrazów, nauka o słowie; według gramatyki Dra Antoniego Małeckiego. Czytanie, opowiadanie, rozбір gramatyczny i deklamacya ustępów wierszem i prozą z IV. tomu Wypisów. Pisma praktyczne. Co miesiąc dwa zadania domowe, jedno szkolne.

Język niemiecki. 5 godzin tygodniowo. Składnia zgody, składnia rządu. Nauka o czasach, trybach i sposobach, mowa zależna, przyimki rządzące przypadkami, przemiana zdań. Czytanie, tłumaczenie, opowiadanie, uczenie się na pamięć, rozбір z Wypisów Ed. Hamerskiego tom II. Co 10 dni zadanie szkolne, co 14 domowe.

Geografia i statystyka. 2 godzin tygodniowo. Dokładna Geografia monarchii austro-węgierskiej, z wyszczególnieniem kraju rodzinnego.

Historya powszechna. 2 godziny tygodniowo. Historya nowożytna z uwzględnieniem przeważnie historyi austriackiej według Weltera w tłumaczeniu polskiem Sawczyńskiego tom III.

Arytmetyka. 3 godziny tygodniowo. Powtórzone i uzupełniono przedmiot z klas poprzedzających; cztery działania cyframi algebraicznymi, największa wspólna miara i najmniejsza wspólna wielokrotność; ułamki zwyczajne; zrównania pierwszego stopnia z jedną i dwoma niewiadomymi według książki Bączalskiego. Co 14 dni zadanie szkolne.

Fizyka. 3 godziny tygodniowo. Powtórzone statykę, wzięto dynamikę ciał stałych, płynnych i lotnych, naukę o magnetyzmie, elektryczności i galwanizmie, akustykę i optykę. Podług książki Dr Czesława Rodeckiego.

Chemia. 4 godziny tygodniowo. Pierwsze półrocze: Opis ważniejszych pierwiastków i tych połączeń, które są ważnymi szczególnie ze względu na praktyczne ich znaczenie. Drugie półrocze: O ważniejszych związkach organicznych, jakoto o węglowodorach, alkoholach, kwasach, eterach, węglowodanach, glukozydach, ciałach białkowych i o ciałach aromatycznych.

Geometria i rysunki geom. 3 godziny tygodniowo. Obliczenie powierzchni figur płaskich, powierzchni i obojętności brył, rozwiązanie praktycznych zagadnień. Zmiana figur i konstrukcja linii krzywych. Zastosowanie twierdzeń geometrycznych do miernictwa. Rzuty prostopadłe punktu, prostej i płaszczyzny.

Rysunki odręczne. 4 godziny tygodniowo. Ornamenta konturowe w półtonie cieniowane ołówkiem, kredką lub kolorowane w danych stosunkach, zmniejszone lub zwiększone, podług wzorów E. Jakobsthala, nauka cieniowania podług J. Grandauera.

V. K l a s a .

Gospodarz: Dr. *Benoni Karol.*

Religia. 3 godziny tygodniowo. I. półrocze: Główne źródła katolickiej nauki i wiary i obyczajów w historycznym przedstawieniu. II. półrocze: katolicka nauka wiary.

Język polski. 3 godziny tygodniowo. W I. półroczu: nauka o prozie z estetycznym objaśnieniem wszystkich jej kształtów. W II. półroczu: nauka o wierszowaniu podług gramatyki A. Małeckiego, i nauka o poezji z estetycznym objaśnieniem wszystkich jej kształtów. W obudwu półroczach odpowiednia lektura na podstawie wypisów polskich tom IV. Ćwiczenia stylistyczne dwa w miesiącu.

Język niemiecki. 5 godzin tygodniowo. Podstawą nauki były Wypisy niemieckie Jandaurka-Hamerskiego dla kl. V. Lektura połączona z rozbiorem gramatycznym i logicznym, opowiadanie z zastosowaniem synonimiki i uwzględnieniem konstrukcyjnych odrębności języka niemieckiego z polskim; nieustanne powtarzanie główniejszych prawideł gramatycznych. Ustępy poetyczne objaśniano także we względzie estetycznym i uczono się na pamięć, Tłumaczenie z języka polskiego na niemiecki. Ćwiczenia pisemno trzy co miesiąca, dwa domowe — jedno szkolne.

Geografia. 1 godzina tygodniowo. Powtórzenie i dopełnienie geografii Azji, Afryki i państw południowej Europy, z uwzględnieniem stosunków handlowych i przemysłowych.

Historia. 4. godziny tygodniowo. Historia starożytna podług Gindelego tom I. w tłumaczeniu Markiewicza.

Matematyka. 5 godzin tygodniowo. Z algebry: układy liczb, pojęcie operacji rachunkowych, cztery działania, podzielność liczb, ułamki, proporcje, pierwiastki, logarytmy. Z geometrii: Planimetria, podług Moczka w tłumaczeniu Stańckiego. Co 2 tygodnie zadanie szkolne.

Historia naturalna. 3 godziny tygodniowo. Wykład systematyczny zoologii na zasadach anatomicznych i fizjologicznych. Zarys anatomii i fizjologii człowieka.

Chemia. 3 godziny tygodniowo. W pierwszym półroczu: Wiadomości wstępne, mianowicie definicya atomu, drobiny, połączeń chemicznych, podział pierwiastków na metaloidy i metale. Szczegółowy opis metaloidów jednosilnych, dwusilnych i ich połączenia; z metaloidów trójsilnych o fosforze.

W drugim półroczu: dalszy ciąg opisu metaloidów trójsilnych i metaloidy czworosilne, o własnościach fizycznych i chemicznych metali, metale, gromady potasowców i wapniowców. (Podług książki wydanej przez A. Nawratila i A. Sokołowskiego).

Geometria wykreslna. 3 godziny tygodniowo. O rzutach i względnościach punktu, linii prostej i płaszczyzny. Rozwiązanie licznych zagadnień analitycznych, dotyczących się punktu, linii prostej i płaszczyzny. O rzutach brył graniastych i okrągłych, przekroje brył płaszczyznami, oznaczenie przekrojów w siatkach. O punktach przecięcia się prostej z bryłami. O liniach krzywych: elipsie, hyperboli, paraboli i cykloidzie.

Rysunki odręczne. 2 godziny tygodniowo. Ornamenta kolorowane podług szkoły A. Andela i J. Strocka, rysowanie i cieniowanie ornamentów z modeli gipsowych, nauka głowy ludzkiej podług szkoły J. Grandauera, oraz rysowanie medalionów z odlewów gipsowych.

VI. K l a s a .

Gospodarz: profesor *Pohorecki Franciszek*.

Religia. 2 godziny tygodniowo. Katolicka nauka obyczajów.

Język polski. 3 godziny tygodniowo. Historia literatury polskiej w ogólnym zarysie aż do Konarskiego, przyczem czytano ustępy z najważniejszych pisarzy Zygmuntońskich, również: Poteckiego, Twardowskiego, Kochanowskiego i Paska.

Język niemiecki. 4 godziny tygodniowo. Czytanie i objaśnianie pod względem gramatycznym, rzeczowym i estetycznym ustępów prozaicznych i poetycznych z Wypisów Jandaurka na klasę VI. Krótkie biografie i poglądy na działalność literacką tych autorów, których utwory w szkole czytano. Opowiadanie, deklamacya. Powtórzenie najważniejszego materiału gramatycznego. Tłumaczenie z języka polskiego na niemiecki. Co trzy tygodnie zadanie domowe, co miesiąc szkolne.

Geografia. 1 godzina tygodniowo. Dalszy ciąg geografii Europy, z wyjątkiem monarchii austro-węgierskiej.

Historya. 3 godziny tygodniowo. Historia wieków średnich, z szczególnym uwzględnieniem historyi austryackiej i kraju rodzinnego, podług Gindelego tom II. w tłumaczeniu Markiewicza.

Matematyka. 5 godzin tygodniowo. Powtórzenie logarytmów.

Równania wyższego stopnia, które na równania drugiego stopnia sprowadzić można, równania nieoznaczone, ułamki ciągłe, arytmetyczne

i geometryczne postępy, z zastosowaniem do procentu składanego i obliczenia renty. Trygonometria, stereometria. Co 14 dni zadanie szkolne.

Fizyka. 4 godziny tygodniowo. Mechanika ogólna i mechanika sił międzycząstkowych — według podręcznika J. Soleskiego.

Historia naturalna. 2 godziny tygodniowo. Botanika. W pierwszym półroczu: anatomia, fizjologia i morfologia roślin; w drugim półroczu systematyka. Z systemów naturalnych ważniejsze i system Lineusza w porównaniu z naturalnymi.

Chemia. 2 godziny tygodniowo. Opis metali ciężkich i ich połączeń, mianowicie gromada żelazowców, cynkowców, ołowowców, metale szlachetne. Z chemii organicznej wiadomości wstępne i alkohole rodników jednosilnych, tudzież należące tu aldehydy, kwasy, etery. (Podług książki wydanej przez A. Nawratila i A. Sokolowskiego).

Geometria wykreślna. 3 godziny tygodniowo. O przecięciach brył, rozwiązanie naroża trójściennego. O powierzchniach rozwijalnych i płaszczyznach styczności do tych powierzchni. Przecięcia powierzchni wypłaszczalnych między sobą, jakoteż przecięcia ich płaszczyznami; konstrukcja siatek z oznaczeniem linii przekrojowych. O powierzchniach obrotowych i wichrowatych; początki rzutów środkowych.

Rysunki odręczne. 4 godziny tygodniowo. Dalszy ciąg rysunków ornamentalnych podług odlewów gipsowych, rysowanie medalionów i głów ludzkich podług modeli, tudzież kopiowanie podług wzorów Bargeue'a i Géroma.

VII. K l a s a.

Gospodarz: profesor *Zbierzchowski Władysław.*

Religia. 2 godziny tygodniowo. Przegląd historii kościelnej.

Język polski. 3 godziny tygodniowo. Literatura XVIII. i XIX. wieku z uwzględnieniem najznakomitszych tylko pisarzy i poetów i w połączeniu z lekturą na podstawie wypisów Mecherzyńskiego tom II. W drugim półroczu czytano: Brodzińskiego „Wiesława“; Mickiewicza balady, „Grażyuę“, „Konrada Wallenroda“ i „Pana Tadeusza“ (w wyjątkach); Malczewskiego „Maryą“, Słowackiego „Jana Bieleckiego“, „Ojca zadżumionych“ i „Lambra“; Krasińskiego „Sen nocy letniej“, „Psalmy“ i „Głosy św. Teresy“; Żaleskiego „Przenajświętszą rodzinę“; Goszczyńskiego „Zamek Kaniowski“.

Język niemiecki. 4 godziny tygodniowo. Czytano i objaśniano utwory najcelniejszych poetów klasycznych XVIII. wieku z poglądem na historią literatury tego wieku. Godzina tygodniowo tłumaczenie z polskiego na niemieckie. W każdym półroczu po 6 zadań domowych i 4 szkolne.

Geografia. 1 godzina tygodniowo. Powtórzenie i uzupełnienie geografii Ameryki i Australii, szczegółowa geografia monarchii austriacko-węgierskiej, z uwzględnieniem dat statystycznych, stosunków handlowych i przemysłowych, środków komunikacyjnych, zakładów naukowych i formy rządu.

Historya. 3 godziny tygodniowo. Historya nowsza od odkrycia Ameryki, z uwzględnieniem dziejów monarchii austriackiej i historii kraju rodzinnego, podług Gindelego tom III. w tłumaczeniu Markiewicza.

Matematyka. 5 godzin tygodniowo. Wzór Moivre'a z zastosowaniem do goniometrii i do rozwiązywania równań dwumiennych. Inwolucya i ewolucya wielomianów z zastosowaniem do przemiany układów liczb i do rugowania drugiego wyrazu z wielomianów. Ogólne własności równań. Rozwiązanie równań 3. stopnia za pomocą goniometrii. Szeregi wyższych rzędów, wzór ogólny interpolacji.

Trygonometrya sferyczna z zastosowaniem do astronomii i stereometrii. Analityka w płaszczyźnie, o liniach powstałych przez przecięcie stożka. Podług geometrii Mocnika. Co dwa tygodnie zadanie szkolne.

Fizyka 4 godziny tygodniowo. W pierwszym półroczu: Nauka o ruchu falowym, nauka o głosie, elektryczność statyczna.

W drugim półroczu: Galwanizm, magnetyzm, optyka, nauka o cieple i zasady meteorologii.

Historya naturalna. 3 godziny tygodniowo. W pierwszym półroczu: mineralogia, w drugim geognozya i geologia. Ważniejsze momenty z geografii roślin i zwierząt.

Chemia. 2 godziny tygodniowo. Dalszy ciąg chemii organicznej, mianowicie: alkohole i kwasy rodników dwu- i trójsilnych, węglowodany (cukry), barwniki, alkaloidy organiczne. Krótki rys chemii rozbiorowej.

W drugim półroczu powtarzano ważniejsze działy tak chemii nieorganicznej jakoteż organicznej.

Rysunki geometryczne. 3 godziny tygodniowo. Konstrukcyja cieniów własnych i rzuconych. Ćwiczenia w rysowaniu przedmiotów technicznych i nakładaniu farbami. Nauka rzutów środkowych czyli wolnej perspektywy, z zastosowaniem do perspektywy malarskiej i do konstrukcyi cieniów perspektywicznych.

Rysunki odręczne. 4 godziny tygodniowo. Rysowano popiersia, także całe postacie, tudzież ornamenta podług odlewów gipsowych i kopie podług wzorów Bargaue'a i Géroma.

Modelowanie. 4 godziny tygodniowo. Modelowano arabeski, medaliony i popiersia podług odlewów gipsowych, tudzież medaliony i popiersia podług natury.

Przedmioty nadobowiązkowe.

Historia kraju rodzinnego. — W czterech oddziałach po jednej godzinie tygodniowo. W nauce téj brało udział 62 uczniów.

Język ruski. W dwóch oddziałach po 2 godziny tygodniowo. Uczęszczało uczniów 22.

Język francuzki. W trzech oddziałach po 2 godziny tygodniowo. Uczęszczało uczniów 26.

Nauka śpiewu. W dwóch oddziałach po 2 godziny tygod. Uczęszczało uczniów 42.

Stenografia. W dwóch oddziałach po 2 godziny tygodniowo. Uczęszczało uczniów 21.

Gimnastyka. W pięciu oddziałach 6 godzin tygodniowo. Uczęszczało uczniów 123.

Modelowanie. W dwóch oddziałach 4 godziny tygodniowo. Uczęszczało uczniów 30.

Ćwiczenia w chemii. W jednym oddziale 3 godziny tygod. Uczęszczało uczniów 5.

III.

TEMATA

w języku polskim.

K L A S A V.

1. List do przyjaciela z doniesieniem o przyjęciu do szkoły i rozpoczęciu roku szkolnego.
2. Kto rano wstaje, temu pan Bóg daje.
3. Czém żywi się człowiek?
4. O wynalezieniu i pożyteczności szkła.
5. O allegoryi.
6. O mieszkaniach ludzkich.
7. Wyprawa Daryusza I. na Scytów.
8. Zasługi H. Kołłątaja około akademii krakowskiej.
9. Dolina A. Mickiewicza przy Kownie.
10. Odwaga niewieścia. (Podług lektury).
11. Ludwik Osiński, obrońca pułkownika Siemianowskiego.
12. O przyzwoitem zachowaniu się przy stole.
13. Zwycięstwo Ateńczyków pod Maratonem.
14. Mohort, przez Win. Pola. Treść.
15. Zawojowanie Grecyi przez Filipa macedońskiego.
16. Istota i własności gawędy.
17. Co u młodzieńca zastąpić powinno brak doświadczenia?
18. Charakter Stanisława w Sielance „Wiesław“ K. Brodzińskiego.
19. Pożytek zwierząt.
20. Bałada, romanca, duma. Na przykładach objaśnić znaczenie i własności tych kształtów poezyi.

K L A S A VI.

1. Charakterystyka Słowian, wysnuta z starodawnych poematów słowiańskich, odczytanych i objaśnionych w szkole.
2. O ile założenie akademii krakowskiej przyczyniło się do rozwoju oświaty i literatury w Polsce.
3. Przedstawić tok myśli VII. elegii Klemensa Janickiego.
4. Śmierć Cezara.

5. Na cmentarzu w dzień Zaduszny.
6. Sobótka za czasów Jana Kochanowskiego.
7. Jakie okoliczności wpłynęły głównie na rozwój przemysłu i handlu w Anglii?
8. Zasługi Karola W. około krzewienia oświaty i dobrobytu w państwie frankońskim.
9. Jakich przymiotów duszy i ciała wymagał Górnicki od dworzanina polskiego (podług I. księgi).
10. Pieniądz jest dobrym sługą, ale złym władcą.
11. O ile częste wycieczki naukę miłujących Polaków w XVI. stuleciu do akademij włoskich wpłynęły na oświatę i obyczaje w Polsce.
12. Upadek Hohenstaufów.
13. Książka jest dobrym przyjacielem.
14. Dlaczego drugi okres epoki klasycyzm w literaturze polskiej nazwano makaroniczno-panegirycznym?
15. O powstaniu i zasługach komisji edukacyjnej.

K L A S A VII.

1. Zasługi Konarskiego jako pisarza i pedagoga.
2. Znaczenie nauk przyrodniczych dla przemysłu.
3. O mocy, wysokości i barwie głosu ludzkiego.
4. Co oznacza narodowość i jak ją pojmować należy?
5. Jaką korzyść przyniosło Europie odkrycie drogi morskiej do Indyi?
6. Dlaczego język niemiecki jest dla nas szczególnie potrzebny?
7. Jakie okoliczności wpłynęły na upadek kolonij portugalskich w 16. wieku?
8. Wulkany i ich działanie na przeobrażenie skorupy ziemskiej.
9. Krótkie opisanie łowów na niedźwiedzia (z „pana Tadeusza“).
10. Geologiczny skład Karpat i wpływ jego na zewnętrzne ich ukształtowanie.
11. Opisanie wyrobu cukru z trzciny.
12. Powieść Wajdeloty i jej znaczenie w poemacie: „Konrad Wallenrod“.
13. Wpływ hydrograficznych stosunków na rozwój handlu w Austrii.
14. Nauka jest matką wszelakiej pociechy, ale owocem pracy i cierpliwości (dla abiturjentów).

T E M A T A

w języku niemieckim.

K L A S A V.

1. Das Rennthier und das Kameel (Vergleichung).
2. Die Schilderung des Herbstes.
3. Der getreue Eckart.
4. Der Argonautenzug.

5. Die Martinswand.
6. Lykurg's Gesetzgebung.
7. Polykrates, der Tyran v. Samos (Auf Grund der Lectüre).
8. Johanna Sebus v. Göthe. Gedankengang.
9. Das Gericht auf dem Areopag, verglichen mit dem Gerichtsverfahren der Jetztzeit.
10. Die Sage von der Gründung Rom's.
11. Arion von A. W. Schlegel. Nacherzählung.
9 Extemporalien.

K L A S S A VI.

1. Sturz des Königthums in Rom.
2. Die Belagerung und Zerstörung Carthago's durch die Römer.
3. Tag und Nacht von Rückert. Inhaltsangabe.
4. Die Taucherglocke.
5. Die Kreuzschau v. Chamisso. Indeengang.
6. Der Erlkönig v. Göthe. Ideengang.
7. Die Bekehrung des Frankenkönigs Chlodwig zum Christenthum.
8. Es ist die Entstehung der romanischen Völker zu begründen.
9. Die Gründung des Kirchenstaates.
10. Die Verdienste Karl des Grossen um das Christenthum und die Aufklärung des Volkes.
11. Gedankengang der Romanze „die Bürgschaft“ v. Schiller.
11. Heinrich I. Kämpfe mit den Ungarn.
13. Siegfried's Tod.
14. Vorzüge des Jugendalters.
15. Wir sind dem Alter Achtung schuldig.
16. Der Eislauf v. Klopstock. Gedankengang.
4 Extemporalien.

K L A S S A VII.

1. Der Untergang des weströmischen Reiches.
2. Ueber das Wesen und die Bedeutung der olympischen Spiele.
3. Der Tod des Sokrates.
4. Ueber die erste Blütheperiode der deutschen Nationalliteratur.
5. Oberon v. Wieland. Inhalt des II. Gesanges.
6. Die Verdienste Martin Luther's um die deutsche Sprache und Literatur.
7. Die Reformation in Deutschland.
8. Lessing als Kritiker und Aesthetiker.
9. Welche Bedeutung hatte für Spanien und England die Vernichtung der Armade?
10. Charakteristik der Hauptperson im Lessing'schen Drama „Nathan der Weise“.

11. Gedankengang der Ode „Das bedrängte Deutschland“ v. Petro Uz.
12. Die Wurzeln der Bildung bitter, die Früchte süß.
13. Göthe am Hofe zu Weimar.
14. Die Ursache des spanischen Erbfolgekrieges.
15. „Von der Stirne heiss.
 „Rinnen muss der Schweiß
 „Soll das Werk den Meister loben;
 „Doch der Segen kommt von oben“.

Schiller.

Wiek uczniów.

Urodzeni w r.	Ilość	Urodzeni w r.	Ilość
1874	3	1867	22
1873	6	1866	20
1872	11	1865	
1871	26	1864	12
1870	24	1863	3
1869	28	1862	1
1868	28		
		Razem	194

IV.

ŚRODKI NAUKOWE.

a) Biblioteka.

1. Biblioteka dla nauczycieli.

Na mocy zezwolenia W. Rady szkolnej krajowej złączono w bieżącym roku szkolnym odrębnie dotychczas prowadzoną bibliotekę filialną z główną biblioteką c. k. wyż. szkoły realnej, skutkiem czego taż znakomicie się pomnożyła. Obecnie liczy ona dzieł 1425 a nadto 1240, sprawozdań rocznych rozmaitych zakładów naukowych, zapisanych w inwentarzu głównym pod wspólnym numerem.

Co się tyczy *czasopism*:

Otrzymano z urzędu:

1. Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych.

Prenumerowano:

2. Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus und Unterricht.
3. Bibliotekę Warszawską.
4. Przewodnik gimnastyczny.
5. Aus allen Welttheilen.
6. Das Ausland.
7. Zeitschrift für das Realschulwesen.
8. Repertorium für die Experimental-Physik.
9. Zeitschrift für den mathematischen und naturwissenschaftlichen Unterricht.
10. Neueste Erfindungen u. Erfahrungen.

Nadto korzystała biblioteka z czterech czasopism, udzielanych do użytku chwilowego przez profesorów zakładu.

W drodze kupna lub z daru przybyły do biblioteki następujące dzieła:

Nr. 1268 Krebs. Grundriss der Physik. 1260. Brelow-Dammer-Hayer-Technologisches Lexicon. 1272. Peters. Die Fixsterne 1273. Hartmann R. Abyssynien und die übrigen Gebiete der Ostküste Afrikas. 1274. Jung I. Leben u. Sitten der Römer in der Kaiserzeit, 1275. Schwartz-Japing-Wilke. Die Elektrizität. 1276. Boetticher. Die Tektonik der Hellenen. 1277 Kalina A. Historia języka polskiego. 1278. Grassauer F Handbuch für österr. Universität- u. Studien-Bibliotheken. 1279. Tretiak J. Adam Mickiewicz w Wilnie i Kownie. 1280. Zajączkowski Wł. Geometria analityczna. 1281. Zajączkowski Wł. Zasady algebry wyższej. 1293—1301. Elektrotechnische Bibliothek Bde. 1—9. Kontynuacja 1302. Kummer K. Deutsche Schulgrammatik (dar) 1303. Barwiński A. Czytanka ruskaja. 1304. Baranowski, Dziedzicki. Geografia powszechna, wyd. 3 (dar). 1416. Kleyer A. Vollständig gelöste Aufgaben-Sammlung (Kontynuacja) 1417. Kirchhoff A. Unser Wissen von der Erde 1420. Langl Jos. Denkmäler der Kunst. 1421. Czyrniański E. Teorya chemiczno-fizyczna (dar) 1422. Kolar J. Staroitalia sławiańska (dar). 1423. Strzemeta P. Geschichte, Geographie u. Statistik der österr. ung. Monarchie. 1424. Petersen J. Metody i teorye rozwiązywania zadań geometrycznych.

2. Biblioteka uczniów.

Biblioteka liczyła z końcem roku szkolnego 1884. 549 dzieł w 893 tom.

W ubiegłym roku pomnożyła się biblioteka o następujące dzieła.

Nr. 546. Becker: Oblężenie Troi, Lwów 1867. Wild.

Nr. 547. Biblioteka dla młodzieży 11. tom. Lwów. 1881. Tow. ped.

Nr. 548. Becker: Powrót Ulissesa do Itaki. Lwów. 1868. Wild.

Nr. 549. Helm: die Brieftaube. Leipzig 1878. Wigan.

Biblioteka książek szkolnych do użytku uczącej się ubogiej młodzieży liczyła 565 tomów rozmaitych podręczników i szkolnych dzieł pomocniczych.

b) Inne środki naukowe.

1. Dla geografii i historii:

a) globów 3, b) atlasów geograficznych 5, historyczny 1, w dwóch egzemplarzach, c) map ściennych i geograficznych 67, w 95 egzemplarzach.

2. Dla geometrii wykres/něj:

figur i wzorów 284.

3. Dla rysunków odręcznych:

a) modeli 183, b) wzorów 1738, c) ze szkoły Bague'a et Geroma 40. wzorów. Szkoła Laufbergera, Jakobsthala, Grandauera, Andla, Storcka, M. Meurera.

4. Gabinet przyrodniczy posiada:

a) do zoologii: α) okazów 78, β) szkieletów 50, γ) pudełek z owadami 19, δ) obrazów 89.

b) do botaniki: α) zielnik składający się z 61 fascykułów roślin zasuszonych, β) owoców 13. γ) przekrojów drzew 58, δ) modeli kwiatów 13, ϵ) obrazów 74.

c) do mineralogii i geologii: α) okazów 1816, β) modeli krystalograficznych 193, γ) obrazów geologicznych 10.

5. Gabinet fizyczny ma 388 przyrządów i kilkanaście tablic ściennych.

W roku szkolnym 1884 zakupiono: 1 Motor gazowy Otta i Langena o sile dwóch koni.

6. Gabinet chemiczny ma przyrządów 178 i kilkanaście tablic ściennych dla technologii chemicznej.

W roku szkolnym 1884 przybyło: 1. Aparat do zgęszczenia amoniaku.

2. Przyrząd do spalania fosforu i siarki. 3. Obcegi stalowe do tyglów.

4. Aparat do wytwarzania kwasu siarkowego. 5. Dyament do pisania i krajania szkła. 6. Piecyk gazowy z żelaza lanego.

Czesne i stypendya.

Oplatę szkolną w I. półroczu uiszcilo uczniow	145
Uwolnionych od opłaty szkolnej w I. półroczu bylo uczniow	53
Oplatę szkolną w II. półroczu uiszcilo uczniow	141
Uwolnionych od opłaty w II. półroczu bylo uczniow	52
Czesne wynosilo w I. półroczu	1413 zlr. — ct.
„ „ II. „	1410 „ — „
Taksy wstepne	174 „ 30 „
Datki na srodki naukowe	223 „ — „
Z płaconego czesnego przypada dla gminy miasta Lwowa	1411 „ 50 „
Stypendya pobieralo 7 uczniow.	
Suma, ktora uczniowie jako stypendya otrzymali	766 „ 25 „

Statystyka uczniów.

Klasa	Ilość uczniów				Wynik klasyf. w II. półr.			Narodowość			Religia						
	zapisanych na początek roku szkolnego	którzy wystąpił w ciągu roku szkolnego	publ. cz.	prywat.	klasyf. II. półr.	Em.	I.	II.	III.	przeznaczni do egzaminu poprawczego	polaka	ruska	niemiecka	rz. kat.	gr. kat.	protestan.	żydowska
Ib.	32	3	29	--	29	--	14	5	5	5	28	--	1	24	--	3	2
Ia.	33	1	32	--	32	1	15	--	5	11	30	2	--	25	2	2	3
II.	32	4	28	--	28	1	12	2	2	11	25	1	2	24	2	2	--
III.	32	5	26	1	27	--	23	1	2	1	24	2	1	23	2	1	1
IV.	27	4	23	1	24	1	12	2	1	8	24	--	--	19	1	2	2
V.	19	3	16	--	16	1	5	2	3	5	14	--	2	11	2	2	1
VI.	25	7	17	1	18	--	6	4	3	5	18	--	--	16	--	--	2
VII.	25	3	22	1	22	--	--	8	2	--	21	1	--	18	1	--	3
Razem	225	30	196	3	196	4	99	24	23	46	184	6	6	160	10	12	14

Wykaz imienny uczniów podług lokacyi.

K l a s a I a.

Stopień pierwszy otrzymali:

1. Kaliszczak Marcin.	8. Schor Maxymilian.
2. Makan Edward.	9. Witkowski Tadeusz.
3. Krawczyk Felix.	10. Lang Michał.
4. Jurystowski Józef.	11. Pechal Maxymilian.
5. Siedleczka Franciszek.	12. Czerwiński Józef.
6. Lickendorf Mścisław.	13. Neusser Edward.
7. Raedler Otto.	14. Olszewski Antoni.

Pięciu otrzymało stopień II., pięciu stopień III.; pięciu uczniom pozwolono poprawić jeden przedmiot po wakacjach.

K l a s a I b.

Stopień pierwszy z wyszczególnieniem otrzymał:

1. Giernowicz Andrzej.

Stopień pierwszy otrzymali:

2. Kisella Karol.	10. Dawidowski Kazimierz.
3. Chudecki Kazimierz.	11. Adamski Zygmunt.
4. Bobrich Alfred.	12. Wagenman Filip.
5. Mondschein Adolf.	13. Deskur Stanisław.
6. Karge Eugeniusz.	14. Swynarek Franciszek.
7. Gedroyś Tadeusz.	15. Obmiński Tadeusz.
8. Kudewicz Ferdynand.	16. Hebenstreit Adam.
9. Langer Antoni.	

11-stu uczniom pozwolono poprawiać egzamin z jednego przedmiotu po wakacjach. Stopień trzeci otrzymało 5 uczniów.

K l a s a II.

Stopień pierwszy z wyszczególnieniem otrzymał:

1. Panenka Ludwik.

Stopień pierwszy otrzymali:

2. Adler Emil.	8. Wzorek Karol.
3. Zawirski Jan.	9. Przystajko Józef.
4. Theimer Henryk.	10. Florkiewicz Maryan.
5. Świerczyński Kazimierz.	11. Przystajko Stanisław.
6. Dörfler Julian.	12. Przyborowski Maryan.
7. Broeder Felix.	13. Popowicz Józef.

10 uczniom pozwolono poprawiać egzamin z jednego przedmiotu po wakacjach. 2 uczniów otrzymało stopień drugi; 3 uczniów stopień trzeci.

K l a s a III.

Stopień pierwszy otrzymali:

1. Petzold Ludwik.	12. Pawłowski Dominik.
2. Broniewski Alfred.	13. Herbst Józef.
3. Grochowalski Kazimierz.	14. Mayer Juliusz.
4. Matkowski Karol.	15. Orłowski Eugeniusz.
5. Adler Feliks.	16. Zawadzki Zygmunt.
5. Żywczak Władysław.	17. Aleksandrowicz Stanisław.
7. Fedorowicz Eugeniusz.	18. Ruchenbauer Karol.
8. Żytny Bronisław.	19. Majewski Benedykt.
9. Styber Zygmunt.	20. Szymański Józef.
10. Bujno Leonard.	21. Olszewski Adam.
11. Zinkiewicz Karol.	22. Aleksandrowicz Zdzisław.

Jeden otrzymał stopień II. dwaj stopień III., a jednemu pozwolono poprawić jeden przedmiot po wakacjach.

K l a s a IV.

Stopień pierwszy z wyszczególnieniem otrzymał:

1. Uleniecki Stanisław.

Stopień pierwszy otrzymali:

2. Styber Włodzimierz.	7. Spysz Stanisław.
3. Stebelski Faustyn.	8. Rauch Edward.
4. Opolski Władysław.	9. Bischof Karol.
5. Kesselring Leopold.	10. Wątorski Stanisław.
6. Marcinkiewicz Czesław.	11. Jachnik Adam.

8 uczniom pozwolono po wakacjach poprawić egzamin z jednego przedmiotu, 3 otrzymało stopień drugi, a 1 stopień trzeci.

K l a s a V.

Stopień pierwszy z wyszczególnieniem otrzymali:

1. Howarth Dyonizy.

Stopień pierwszy otrzymali:

2. Pajgert Kornel.

5. Müller Arnold.

3. Lang Stanisław.

6. Kassaraba Jan.

4. Kleiner Izak.

Dwaj uczniowie otrzymali stopień drugi, trzech stopień trzeci. — pięciu uczniom pozwolono poprawiać niedostateczną notę z jednego przedmiotu po wakacjach.

K l a s a VI.

Stopień pierwszy otrzymali:

1. Misiakiewicz Julian.

4. Strohner Karol.

2. Biernacki Konstanty.

5. Dubsky Józef.

3. Dębicki Ludwik.

6. Mrazek Jan.

Trzech uczniów otrzymało stopień drugi, trzech stopień trzeci; — 5 uczniom pozwolono poprawić niedostateczną cenzurą z jednego przedmiotu po wakacjach.

K l a s a VII.

Stopień pierwszy otrzymali:

1. Daszyński Kazimierz.

7. Orzelski Julian.

2. Doliński Włodzimierz.

8. Raps Jan.

3. Holzer Ludwik.

9. Rawski Maryan.

4. Kobyliński Józef.

10. Tomanek Zygmunt.

5. Lewiński Klemens.

11. Treter Stefan.

6. Nerepka Wilhelm.

12. Walichewicz Mieczysław.

Ośmiu uczniów otrzymało stopień drugi; dwóch stopień trzeci.

W Y N I K

egzaminów dojrzałości w roku szkolnym 1884.

Do egzaminów dojrzałości we wrześniu 1883 zgłosiło się 13 abiturjentów.

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

1. Jaworski Antoni. 2. Kupczakiewicz Szymon. 3. Landy Abraham. 4. Niewiadomski Zygmunt		5. Pordes Mendel. 6. Reinisch Franciszek. 7. Weingarten Zudyk.

3 cofnięto na pół roku, 1 na rok, a 2 bez terninu.

Do egzaminów dojrzałości w marcu 1884 zgłosiło się 6 abiturjentów.

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

1. Karol Dawid. 2. Perediatkiewicz Karol.		3. Schindler Rudolf. 4. Wannemacher Ludwik.

1 cofnięto na pół roku, 1 bez terminu.

Z końcem roku szkolnego przystąpiło do egzaminów dojrzałości 28 abiturjentów, między tymi 6 externistów.

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

1. Daszyński Kazimierz. 2. Doliński Włodzimierz. 3. Dziubiński Waclaw. 4. Holzer Ludwik. 5. Katz Joachim. 6. Kobyliński Józef. 7. Lewiński Klemens. 8. Nerepka Wilhelm. 9. Orzelski Juliusz. 10. Piekarski Onufry (ext.).		11. Rasp Jan. 12. Rawski Maryan. 13. Schneebaum Abraham. 14. Stroka Kornel. 15. Tomanek Zygmunt. 16. Walichiewicz Mieczysław. 17. Wegscheider Fryderyk (ext.). 18. Wierzbowicz Kasper. 19. Zarewicz Zdzisław (ext.).

5 otrzymało pozwolenie poprawić jeden przedmiot po 6 tygodniach, między tymi 2 externistów; 2 cofnięto na pół roku, 2 bez terminu, między tymi 1 externistę.

KRONIKA ZAKŁADU.

Jak zwykle, rozpoczął się rok szkolny 1883/4, po ukończeniu zapisów i egzaminów poprawczych, nabożeństwem kościelném u OO. Dominikanów dnia 1. września, przyczém młodzież szkolna odspiewała „Hymn ludu“. Zaraz potem odbyły się egzamina wstępne uczniów uowozapisanych do zakładu, a nazajutrz, po uporządkowaniu klas, rozpoczęła się regularna nauka.

Liczba uczniów, zapisanych i przyjętych w tym roku do zakładu, była cokolwiek znaczniejsza, niż w kilku latach poprzednich. Mianowicie zapisało się do I. klasy 62 uczniów; a ponieważ komisya egzaminacyjna żadnego z nich nie reprobowała, przeto zarządziła Wysoka władza szkolna utworzenie w tój klasie dwóch oddziałów równorzędnych. Do innych klas zgłosiło się w tym roku 32 nowych uczniów; z tych przyjęto na podstawie egzaminów wstępnych do kl. I. 4, do kl. II 5, do kl. III. 3, do kl. IV. 6, do kl. V. 3, do kl. VI. 2, i do kl. VII. 2.

Przy końcu września odbyły się egzamina poprawcze abiturjentów, cofniętych z jednego przedmiotu na 6 tygodni, a wynik tychże podany jest powyżéj.

Uroczystość Imiennin Najjaś. Pana, przypadającą dnia 4. października, obchodził zakład, jak zwykle, solennem nabożeństwem, z odspiewaniem „Te Deum“ i „Hymnu ludu“.

W drugiéj połowie października rozpoczął inspektor szkół średnich, radca szkolny, Wny Antoni Czarkowski, wizytację zakładu, która trwała trzy tygodnie, poczem pan inspektor na ogólnej konferencyi udzielił potrzebnych rad i wskazówek gronu nauczycielskiemu.

Pierwsze półroczcie skończyło się rozdaniem świadectw dnia 29. stycznia, a po czterodniowych feryach rozpoczęło się 4. lutego 1884 drugie półroczcie.

Marcowe egzamina dojrzałości odbyły się w dniach od 21—23 marca. Liczba abiturjentów, jako téż wynik tych egzaminów, podane są powyżéj.

Z końcem marca uczęciła młodzież tego zakładu za przyzwoleniem Dyrekcyi i pod przewodnictwem grona nauczycielskiego 300letnią rocznicę zgonu wieszczki czarnoleskiej, Jana Kochanowskiego, wieczorkiem muzykalno-deklamacyjnym.

Obie uroczystości żałobne, przypadające w ciągu drugiego półrocza, mianowicie dnia 2. marca za duszę ś. p. Cesarza Franciszka I. i dnia 28. czerwca za duszę Cesarza Ferdynanda Dobrotliwego, jak również uroczystość żałobną za duszę zmarłej w tym roku Cesarzowej Maryi Anny, obchodził zakład również udziałem w nabożeństwie żałobnem.

W czerwcu odbyły się egzamina dojrzałości abiturjentów zakładu, a mianowicie od 3—8 pisemne, a od 19 do 24 ustne. Liczbę abiturjentów i wynik egzaminów dojrzałości wykazuje poprzedni rozdział.

Uczniów prywatnych było w ciągu tego roku szkolnego 2.

Do Sakramentu Pokuty przystępowała młodzież szkolna, jak co roku, trzy razy: na początku roku szkolnego, w ciągu wielkiego postu i przed wakacjami, w wielkim zaś tygodniu odbywały się przepisane rozporządzeniem wysok. Ministerstwa rekolekcyjne nauki wielkanocne przez pierwsze trzy dni wielkiego tygodnia.

Zakończenie roku szkolnego i rozdanie świadectw z drugiego półrocza nastąpiło po uroczystem nabożeństwie z odspiewaniem „Hymnu ludu“ dnia 15. lipca 1884.

Stan zdrowia w zakładzie był w tym roku szkolnym bardzo pomyślny, nie pojawiły się bowiem w ciągu niego żadne choroby epidemiczne i nie wydarzył się też żaden wypadek śmierci.

Warunki przyjęcia ucznia do zakładu na przyszły rok szkolny 1884/5.

Zapisy uczniów do zakładu odbędą się w dniach 30. i 31. sierpnia 1884 roku od godziny 8. — 12. przed południem w kancelaryi dyrekcyi.

Każdy nowo wstępujący do zakładu uczeń powinien zgłosić się w oznaczonym czasie w towarzystwie ojca, matki lub ich upoważnionego zastępcy, wykazać metryką chrztu lub urodzenia, że ukończył przynajmniej 10. rok wieku, a jeśli uczęszczał przedtem do szkół publicznych, przedłożyć także świadectwo szkolne z ostatniego półrocza. Zarazem obowiązany jest uczeń złożyć przy zapisie 2 złr. 10 ct. jako takse wstępną, i przynajmniej 1 złr. w. a. na środki naukowe, które to pieniądze, w razie niezłożenia egzaminu wstępnego, będą mu zwrócone.

Uczniowie, wstępujący do I. klasy, muszą dnia 1. września 1884, podać się pisemnemu, a w następnych dniach ustnemu egzaminowi wstępnemu, przyczem wymagana będzie od nich prócz religii, znajomość elementarnej języka polskiego i niemieckiego, tudzież należyta biegłość w czterech działaniach arytmetycznych.

Uczniowie, wstępujący do klas wyższych, muszą również, jeżeli nie przychodzą z istniejących c. k. wyższych szkół realnych, zdawać egzamin wstępny za złożeniem taksy egzaminacyjnej w kwocie 12 złr., a dopiero od wyniku tego egzaminu zależeć będzie, do której klasy zakładu tutejszego mogą być przyjęci. Prócz tego musi każdy nowo wstępujący uczeń, jeżeli przychodzi do tego zakładu z gimnazjum lub innej c. k. wyższej szkoły realnej, wykazać się nie tylko świadectwem szkolnym z ostatniego półrocza, ale także potwierdzeniem Dyrekcyi dotyczącego zakładu naukowego, że przyjęciu jego do innego zakładu naukowego nic nie stoi na przeszkodzie. Egzamina wstępne tych uczniów odbywać się będą w pierwszych dniach września.

Zgłaszający się do zapisu kandydaci, którzy przedtem do żadnej szkoły publicznej nie uczęszczali, lub od dłuższego czasu uczęszczać przestali, muszą wykazać dokumentem legalnym, gdzie i czym zajmowali się dotychczas, i że co do ich moralności nie zachodzi żadna wątpliwość.

Nakoniec uczniowie tutejszego zakładu, którzy chcą przejść do klasy wyższej, muszą również z rodzicami, opiekunem lub ich zastępcą zgłosić się do zapisu w oznaczonym czasie. Ci uczniowie nie płacą już taksy wstępnej, ale obowiązani są złożyć przy zapisie przynajmniej 1 złr. na środki naukowe.

Najgłówniejsze przepisy szkolne.

1. Każdy uczeń tego zakładu jest obowiązany, wszelkie rozporządzenia, wychodzące z dyrekcji zakładu, jak najściślej wypełniać i każdemu członkowi grona nauczycielskiego zawsze i wszędzie należytą cześć okazywać.

2. Salę naukową otwiera się na 10 minut przed rozpoczęciem nauki. Przez ten czas powinni wszyscy uczniowie z należytą przyzwoitością w swojej klasie gromadzić się, zająć niezwłocznie przeznaczone dla siebie miejsca i spokojnie oczekiwać rozpoczęcia wykładu. Włóczenie się po kurytarzach, hałasowanie w klasie, jakoteż spóźnianie się na godziny wykładowe, podlega karze.

3. Na godziny wykładowe powinien uczeń przynosić wszelkie przepisane książki, zeszyty i inne przedmioty naukowe, ale nadto nic więcej; przynoszenie przedmiotów, nie mających żadnego związku z nauką szkolną, jest zabronione.

4. Podczas wykładu może być uczeń wywołany z klasy tylko w nagłych wypadkach, i to za pozwoleniem dyrekcji. Uczniowie, wypukający kolegów z klasy, będą karani.

5. Wychodzenie ze szkoły w ciągu nauki może być dozwolone tylko w nagłych wypadkach.

6. Skupianie się i waleśanie po kurytarzach podczas zmiany godzin jest surowo zakazane.

7. Wszelkie naruszenie, pucie lub zanieczyszczanie lokalów i sprzętów szkolnych, jako też środków naukowych, jest jak najsurowiej zabronione; wykraczający nie tylko obowiązany jest wynagrodzić szkodę, ale nadto podpada karze w miarę swego przewinienia. Jeżeli sprawcy szkody wykryć nie można, natenczas muszą wszyscy uczniowie téj klasy, w której szkoda wyrządzoną została, ponieść kosztą naprawy uszkodzonego przedmiotu, albo też sprawienia nowego.

8. Po skończonej nauce w szkole mają uczniowie spokojnie i przyzwyczajenie udawać się do domu.

9. Także i po za obrębem szkoły powinno zachowanie się uczniów odpowiadać wymaganiom moralności i przyzwoitości.

10. W obcowaniu ze sobą powinni uczniowie postępować uprzejmie i grzecznie, mimowolne urazy wzajemnie sobie przebaczać, rozmyślnych nie odplacać zemstą, zle po bratersku odradzać, do dobrego radą i przykładem się zachęcać.

11. Wszelkiego rodzaju darowizny, sprzedaże lub frymarki pieniężne, jakoteż urządzenie loteryi w szkole, są zakazane.

12. Urządzanie składek pieniężnych pomiędzy uczniami na jakie bądź cele prywatne, na upominki dla członków grona nauczycielskiego i t. p., nie są dozwolone; składki na cele publiczne mogą być urządzone tylko za wyraźnym pozwoleniem Wys. Rady szkolnej.

13. Żaden uczeń nie może ani jako członek, ani jako słuchacz brać udziału w j. kętkolwiek stowarzyszeniach, nie wolno też uczniom zawiązywać żadnych stowarzyszeń między sobą.

14. Schadzki i zgromadzenia uczniów w znaczniejszej liczbie na ćwiczenia naukowe lub zabawy, mogą się odbywać tylko za pozwoleniem i pod dozorem grona nauczycielskiego.

15. Nie wolno uczniom bez szczególnego pozwolenia swoich nauczycieli występować publicznie z pracami literackimi, także nie mogą oni brać udziału w przedstawieniach publicznych.

16. Odwiedzanie miejsc publicznych, jako to: restauracyj, cukierni, kawiarni i t. p., tudzież uczęszczanie do teatru i na inne przedstawienia publiczne, dozwolone jest tylko w towarzystwie rodziców lub ich zastępców; także palenie tytoniu, jako nieodpowiednie ani wiekowi, ani stosunkom, ani też celom naukowym uczniów, jest stanowczo zabronione, i wszelkie wykroczenia w tym względzie będą surowo karane.

17. Uczeń obowiązany jest uczęszczać bez przerwy do szkoły. W razie ważnej przeszkody powinien za przedłożeniem pisemnej prośby ze strony ojca lub jego zastępcy wyjednać sobie na krótki czas uwolnienie od gospodarza klasy, na kilkudniowy zaś przeciąg czasu od dyrektora.

18. Wypadki słabości lub inne nieprzewidziane przeszkody mają być w przeciągu 24 godzin ustnie lub pisemnie oznajmione gospodarzowi klasy; za przybyciem zaś nanow do szkoły powinien uczeń w każdym razie wykaazać wiarygodnym pisemnym świadectwem powód i czas swojej nieobecności. Ośmiodniowa, żadnym poprzedzającym zawiadomieniem nieusprawiedliwiona nieobecność w szkole, będzie uważana za dobrowolne wystąpienie z zakładu, i nastąpi wymazanie ucznia z katalogu. O wystąpieniu z zakładu ma każdy uczeń zawiadomić dyrekcję i gospodarza klasy.

19. Rodzice lub opiekunowie uczniów z prowincyi powinni ustnie lub pisemnie zawiadomić dyrekcją, gdzie ucznia umieścili i na kogo zdali obowiązki i prawa domowego nadzoru z taką odpowiedzialnością wobec zakładu, jaka ciąży na nich samych. Również musi być oznajmiona Dyrektorowi lub gospodarzowi klasy każda zmiana tego nadzoru; grono zaś nauczycielskiemu przysłuży prawo w takim razie, jeżeli nadzór domowy z słusznych powodów uważa za nieodpowiedni lub szkodliwy dla ucznia, żądać wyboru innego nadzorcy, a w razie oporu ze strony rodziców lub opiekunów, przedłożyć krajowej władzy szkolnej wniosek o wykluczenie dotyczącego ucznia z zakładu.

20. Tylko rodzice, opiekunowie lub odpowiedni ich zastępcy mogą w ciągu roku szkolnego zasięgać u nauczycieli wiadomości o postępie i zachowaniu się uczniów. Tak zwani instruktorowie prywatni muszą mieć do tego wyraźne pisemne upoważnienie ze strony rodziców lub opiekunów.

21. Wszelkie przekroczenie tych przepisów szkolnych pociąga za sobą karę, która od prostego skarcenia stopniowana być może aż do wykluczenia ucznia ze wszystkich publicznych zakładów naukowych państwa. Uczniowi, który uchylił się od poniesienia zasądzonej kary wystąpieniem z zakładu, nie będzie wydane świadectwo odejścia.

Ważniejsze rozporządzenia

władz szkolnych w ciągu roku szkolnego 1883/4.

Rozporządzenie wys. R. Sz. k. z 3. września 1883. L. 324 względem obchodzenia uroczystości jubileuszowych.

Rozporządzenie wys. R. S. k. z 29. czerwca 1883. L. 5170, zaliczające atlas geograficzny W. Hardla do środków naukowych.

Rozporządzenie wys. R. Sz. K. z 30. paźdź. 1883. L. 11473, zaliczające Hamerskiego: Wypisy niemieckie na IV. klasę do książek dozwolonych do użytku szkolnego.

Rozporządzenie wys. R. S. k. z 25. kwietnia 1883. L. 2184, zalecające dzieła, wyszłe nakładem *Macierzy polskiej*: 1. O złym i dobrym gospodarzu; 2. Opowiadanie dla ludu; 3. Król Jan III.

Rozporządzenie wys. R. S. k. z 14. paźdź. 1883. L. 10681 względem przedmiotów nadobowiązkowych.

Rozporządzenie wys. R. Sz. k. z 5. grudnia 1883. L. 8913, zaliczające książkę: „Krótki rys geografii“ przez Benoniego i Tatomira w poczet książek dozwolonych.

Rozporządzenie wys. R. Sz. k. z 4. grudnia 1883. L. 12473, przypuszczające książkę: „Geometrya wykreslna i zasady perspektywy“, Karola Maszkowskiego, do użytku w szkołach.

Okólnik wys. R. Sz. k. z 22. grudnia 1883 L. 12013, o zakazaniu książki: Weihnachtsbuch für Jung und Alt, von Dr. Herman Weichelt.

Okólnik wys. R. Sz. k. z 15. grudnia 1883 L. 9197, zaliczający książkę: „Mineralogia i geologia dla wyż. szkół realnych“ Łomnickiego do książek dozwolonych do użytku szkolnego.

Rozporządzenie wys. R. Sz. k. z 31. grudnia 1883 L. 13740, poruczające rabinowi Löwensteinowi urząd inspektora nauki religii mojżeszowej.

Rozporządzenie wys. Ministerstwa wyznań i oświecenia z 22. grudnia 1883 L. 23481, o uwolnieniu od cła odlewów gipsowych.

Rozporządzenie wys. Ministerstwa oświecenia o zakładach naukowych, których świadectwa upoważniają do prowadzenia przedsiębiorstw.

Okólnik wys. R. S. k. z 2. marca 1884 L. 887, zaliczający książkę: „Zoologia Nowickiego“ do pozwoionych do użytku szkolnego.

Okólnik wys. R. Sz. k. z 5. lutego 1884 L. 1556, o przeznaczeniu ks. kanonika Wieliczki na komisarza do nauki religii gr. kat.

Rozporządzenie R. Sz. k. z 20. marca 1884 L. 11784, zaliczające czasopismo: „Przyrodnik, dwutygodnik popularny, a zarazem organ Tow. rybackiego w Tarnowie“ w poczet pism dozwolonych.

Okólnik wys. R. S. k. z 4. kwietnia 1884 L. 1897, zaliczający „Logarytmy Bremkiera“ przez Dra. Daniela Wierzbickiego do książek pomocniczych.

